

Hétről Hétre

A MAGYAR HIRLAP SZÉPIRODALMI MELLÉKLETE

SZINHÁZ ÉS HÁBORU

A baldokló tél kemény próbára tette az amerikai nép idegeit. Utolsó dühét lehelte a szigorú, tulkgoyetlen időjárás és nemsokára tovaszállt rosszárom lesz az idej tél. A fütetlen hétfők hatását hamar kiheveri a gazdag ország és a tegnap megdermedt reménységeit bőven kárpótolja a holnap virágos ígérete. A fütetlen hétfőket minden hét keddjén érezték meg a színházak Amerikában. Minden hét keddjén zárva maradtak a nagyszárnyu ajtók, elsötétültek a becsábító fényzőnők és szomorú némaságba burkolódzott a vidámság minden hajléka. A háborus országok között Amerika az egyetlen, ahol szénhiány miatt korlátozták a színházak és mulatóhelyek munkálkodását. Franciaországban szóba került a színházak bezárása és a legtűrhetlenebb szénhiány idején hangos szószólói akadtak Párisban annak a tervnek, hogy csukják be az összes színházakat. A kétségbeejtő komor helyzet ellenére, a terv terv maradt mindörökké. A francia fővárosban nem csukták be a színházak ajtajait, nem csukták be, pedig nagymennyiségű szén megtakarítását jelentette volna.

Mély, komoly vita alakult ki a párisi sajtóban és minden vélemény megegyezett abban, hogy a háboruban kimerült, a háboruban lenyűgözött népek elengedhetlen szellemi szükséglete a színház és a szénmegtakarítás nem ér annyit, amennyit árthat, amennyit ronthat a színházak kényszerű zárása.

A színházak körül kialakult vita alatt bebizonyult az is, hogy a háború viharzása alatt micsém tettek a szövetségesek annak az érdekében, hogy a semleges országokban a színházak révén tartásuk ébren az érdeklődést és rokonszenvet a szövetségesek iródalma, művészete és muzsikája iránt. A szövetségesek távolról sem használták ki úgy a színházat, mint Németország. A német kormányzat minden alkalmat megragad, hogy a színjátszás és a zene csábító, hódító hatalmát is a német "kultúra" terjesztésének megerősítésének szolgálataiba kényszerítse.

A franciák tisztában voltak azzal, mily elengedhetlen szükséglete a tömegnek, katonának, polgárnak, egyaránt, a színház. Tisztában voltak azzal, hogy a jelen megdöbbentő valóságai közepett a képzelet szárnyain, a mesék birodalmába vágyik a tömeg. Ez a vágy távolról sem jelenti azt, hogy a francia nép kimerült a komolyságoktól, a szórakozás szellemi fürdő esupán, melyben tisztul a tulzsfult agy és megnyugvást talál a tullesztett idegek. Montesquieu mondta: "Tekintsük csak a vidám és léha dolgokat komolyan és a komoly dolgokat vidáman".

Régen megszűnt már az az idő, amikor a színházat tisztán szórakozó helynek tekinthették. Hogy a színház mennyire és mily komolyan szolgál egyéb, komoly, mely-jelentőségű célokat, azt legtűntetőbben igazolja az a körülmény, mily erőteljes fegyvere Németországnak a színház. A német színészek, énekesek, muzikusok soha nem voltak annyira kapósak és annyira elfoglaltak, mint a háború kitérőse óta. És elfoglaltak nem csak magában Németországban, hanem mindenütt, ahová a háborus viszonyok közepett eljuthat a német. A semleges országok hemzsegnének német művészek-től és a kormány egyenesen támogatja őket. A háború kitérősekor felmentette a katonai szolgálattól a kormány azokat a német színészeket, akik Svájcban játszottak. A kormány tisztában volt azzal, mily nagy szolgálato-kat tesznek a pángermán eszmének ezek a színészek. A svájci német kantonokat állandóan ellepik a német művészeti élet legkülömb képviselői. Berlinből, Bécsből, Münchenből, Mannheimből, Meiningenből állandóan érkeznek vendégszereplők és nem kisebb nagyságok, mint Reinhardt, a két Strauss, Weingartner, Nikies Arthur tesznek sürű "kirándulásokat" a semleges földre. Ezenkívül rengeteg a német mozgókép-színházak száma Svájcban és különféle kiállítások, alkalmi előadások, hangversenyek vannak napirenden. És ezeken a vállalkozásokon nem akar keresni

senki, a németeket nem az a szándék vezeti Svájcba, hogy pénzt csináljanak. Amikor a színpad koronázatlan királya, Max Reinhardt Svájcba utazott, azt a hivatalos utasítást kapta, ne törődjék semmit a költségekkel, ne törődjék semmit az üzleti eredményekkel, ha visszaérkeznek, kifizet minden számlát a kormány.

A németek folytonos munkájával szemben feltűnő, hogy ebben az irányban mit sem tesznek a szövetségesek és ez az oka annak, hogy Svájcban feltették a kérdést: "Mégvet bennünket Franciaország, vagy összetörött szellemileg?"

Oroszországban színházakat alapítottak a németek Petrográdban, Moszkvában, Rigában, Mitauban, Libauban, Odesszában és Revalban. És a jelen igazolja, hogy a német színészek nem "dolgoltak" hiába.

Minden idők legnagyobb hadvezére, Napoleon tisztában volt a színházak óriási jelentőségével és bármerre vitte utja, bármilyen háborus vállalkozásba fogott, állandóan magával vitt egy egész színtársulatot. A haretéren, az örökös esaták tüzében is állandóan érdeklődött a nagy császár, mi történik odahaza a színházakban.

A jelen háboruban a németek látták legtisztábban azt, mily óriási politikai jelentősége és hatása van a színháznak és számítanak is arra, hogy ez a befektetés, a háború után busás kamatokat hoz.

Ma már tisztában vannak a szövetségesek ezzel a súlyos munkasláttással és előreátható, hogy a közeljövőben megváltozik a helyzet. Franciaország szellemi életét nem törte össze a háború és még ma is irányító mestere minden művészetnek. Előrelátható bizonyosság, ha ezen a téren is felveszi a némettel a versenyt, csakhamar helyrehozza a multak büneit.

Amerikában sokkal fontosabb kérdés még a színházak kérdése, mint Európa bármelyik országában. Az amerikai művészet nem érthette még el az a fokot, mint a sok százestendős, kiforrott,

esiszolt európai, nyugati művészet, de ezzel szemben a színházajáró tömegek összehasonlíthatatlanul hatalmasabbak. Európában még ma is legfeljebb a száz- ezreknek játszanak a színészek; Amerikában a szó igaz értelmében a millióknak. Amerikában minden ember szellemi szükséglete a színház és a mozgóképszínház. És Amerika az egyetlen ország, ahol a tömeg részére hozzáférhető minden, mert — olesó.

Óriási hivatás vár az amerikai színházakra, mozokra a háború viharzása alatt. A kormány kezdi felismerni a kérdés fontosságát és a mozikat máris erősen igénybe veszi. A mozgóképszínházak ezrei szolgálják a kormány érdekeit és nemcsak ébren tartják a nemzet lelkiismeretét, de egyenesen a kötelezettségekre oktatják ki a tömegeket.

A tanításnak, a felvilágosításnak legideálisabb eszköze a mozgóképek. Az élő színház többet ér, mint a holt betű és jobban raktározza el és könnyebben emészt meg az elme, azt, amit látott, mint azt, amit olvasott. Az Egyesült Államok kormányának különösen érdekében áll a színház és mozi előnyeinek kihasználása. Az óriási kiterjedésű országban lassan repül a szó és nehezen érik meg a gondolat. Amerika az őszinteségek és nyíltságok hazája, misem akadályozza meg azt, hogy mindent a nép elé tárjon a kormányzat. Amerika háborus céljai gyanusíthatatlanul önzetlenek, titkos érdek nem ösmer a kormány, teljes őszinteséggel rakhat mindent a legnagyobb nyilvánosság elé.

Ma még nincs szükség arra, hogy az amerikai tömegek komorságát a színházak derűje osszlassa el rövid félórakra; de amire ma nincs szükség, szükség lehet holnap. Épp ezért, ezuttal nem érezte még meg a színház-talan keddek hatását az ország. Reméljük, hogy az idej szomorú tél nem ismétlődik meg többé, de ha mégis, úgy jól teszi a kormányzat és jól teszi a fűtőanyag-biztos, ha a sajtó mellett kivételeket, engedményeket biztosít a színházaknak is.

A MAGYARORSZÁGI SAJTÓ

MAGYARORSZÁGRÓL nagyon keveset, még a kevésebbnél is sokkal kevesebbet tudott a háborút megelőző időkben a nagyvilág, a külföld. A magyar népről, a magyar népéletéről vadregényes históriák kerültek a művelt nyugat elé. A híres "felfedezők" írásai nyomán annyit tudott csak a civilizált világ, hogy a magyar megőrizte őseinek szokásait, hagyományait és még ma is nyereg alatt pihítja a bust és a puszta az ősember életét éli a csikós és a kanász és népünnepélyek alkalmával körülférdőz az üstökben rotyogó gulyást és az ünnepélyeknek rendszerint az vet véget, hogy megjelenik a betyár, aki élesre fent gatyáját dőli a mitsemsejtől mulatózóiba.

Ennyit tudott és ezt tudta Magyarországról a művelt nyugat. A világháború viharása alatt azonban megváltozott ez a kép. Megtudta a nagyvilág, hogy a magyar nép joggal követelhet helyet a kultur-nemzetek sorában, hogy a magyar kultúra sokkal nyugatibb, mint a német, hogy a magyar nemzetet és a nemzet érdekeit tömérdek szál fűzi a nyugati civilizált nemzetekhez. Megtudta a nagyvilág, hogy a magyar nép már ott tart, hogy az általános és titkos választójogot követeli és a magyarság oly erős ma már, hogy szembeállíthatja Ausztriának és Németországnak követeléseivel és véleményeivel. A világháború tombolása közepett sürin akadtt alkalma Magyarországnak külföldi véleményeket bejelenteni. Kérdődött az eset a Lusitania elsüllyesztése alkalmával, amikor a dicső "haditettelt" szíveleléssel ünnepelte a hivatalos Németország. A magyar sajtóban azonban szigorú hangok hallatottak el és egyik szókimondó magyar folyóirat, a Pesti Futár, gyilkosoknak nevezte a németeket és a legszigoribban elítélte a tömeges asszony- és gyermek-gyilkolást.

A magyar sajtónak, a becsületesen gondolkodó és tisztakezekkel munkálkodó magyarországi sajtónak köszönhetjük, hogy a civilizált világ véleménye megváltozott Magyarországról és a magyar népről. Ma már épp oly figyelemmel kíséri a nagyvilág a budapesti újságokat, mint akár a berlinieket, bécsieket, vagy londoniakat. Az amerikai sajtóban sürin jelennek meg közlemények, melyek az Estet, a Népszavát, A Világot nevezik meg forrás gyanánt. És annyi bizonyos, hogy az Est című fiatal budapesti napilap több szolgálatot tett Magyarországnak a háború alatt, mint a Tiszák, Wekerlek, Andrásnyak amióta élnek, együttvéve.

Igaz büszkeségre Magyarországnak a megfélemlíthetetlen sajtó. Természetesen, mint mindenütt, Magyarországon is sok olyan újság akad, mely egyoldalú, elfogult, pártolok szolgálatába szegődött, de ezekben az újságokban nem nyilatkozik meg a közvélemény. És szerencsére ezek az újságok oly gyengék, hogy nem rombolhatják le azt, amit a gerincesek, a fehércsükek megépítettek.

Az amerikai sajtóban szemelvények jelentek meg budapesti újságokból, melyek arról számolnak be, hogyan fogadta a magyar közvélemény Wilson elnök és Lloyd George békefeltételeit. Aból az időből származnak ezek a vélemények, amikor 14 pontban foglalta össze Amerika háborus céljait az elnök. A magyar sajtó másképp fogadta az elnöknek és az angol miniszterelnöknek szavait, mint a németországi sajtó. A berlini lapok a gyűlölet hangján válaszoltak, míg a budapesti újságok megértő, jóindulatú és jóakaratu szóval. Még az elfogult újságok is inkább azt irták, hogy Wilson elnök elvei keresztülvihetetlenek, mint azt, hogy igazságtalanok.

A szociáldemokratápart hivatalos lapja, a Népszava, azt írja, hogy "miután az orosz forradalmi kormányzat, erőteljesen és határozottan elhárította a legnagyobb akadályokat az általános és demokrata béke utja elől, újabb lépést és biztató lépést jelent az a körülmény, hogy a szövetségesek nyiltan hangoztatják háborus céljaikat".

"Nem az a kérdés most, hogy Wilson elnök céljai igazságosak-e, vagy sem. Mi csak azt hangsúlyozzuk, hogy ha addig tart a háború, míg eléri ezeket a célokat, úgy még sok százezer ember élet pusztul el és a világnak ezen a részén teljesen rombadól minden erkölcsi, anyagi és szellemi erő."

"Wilson elnök néhány jóindulatu, barátságos szót mondott Németországról és Lloyd George a magyar-osztrák monarchiáról és az a látszat, hogy a békefeltételek ridegsége engedett és erős a kilátás arra, hogy a jövőben újabb engedményeket várhatunk."

Az Est véleménye szerint, Wilson elnök és Lloyd George legu-

jabb szereplése határozott lépést jelent a béke felé. Ez az újság a következőket írja:

"A háború teljes zürzavarban kezdődött meg; hagyományos ellenségeskedésnek és gazdasági versengésnek kirobbanása volt inkább, mint határozott célokért megindított háború. Most azonban legalább annyival közelebb jutottunk a békéhez, hogy tudjuk, mit akarnak elérni ellenfeleink. Kétségtelen, hogy ma Wilson elnök jelenti a legnagyobb erőt a szövetségesek táborában és így az ő tizenhárom pontja rendkívül fontos és rendkívüli figyelmet követel. Wilson elnök céljai minden irányban szabadelvűek. Mindennél, ahol szavai nem ütözköznek nemzeti érdekekbe, hanem nagyjátállanosságban állítanak fel elveket, — finomak és bölcsök."

"De természetesen, az angol-amerikai érdekek szolgálatjára az alapot beszédéhez. De, mind-ezideig az egész világ bizonytalan célokért harcolt. És most a világháború új fejezete kezdődik meg, mely nem zárja ki a megértő közeledéseket, a kölcsönös engedményeket és ezzel lehetővé teszi a béke megteremtését."

A Pesti Napló megállapítja, mely pontokban egyezik Wilson elnök véleménye Lloyd George véleményével és a következőket közli:

"Németországgal szemben sokkal súlyosabb feltételeket állapít meg Wilson elnök, mint Lloyd George. Az angol miniszterelnök nem tartja túlfontosnak azt, hogy a német alkotmány gyökeresen változzék meg s a "demokratizált német császárságról" beszél, melylyel könnyebben tudna megegyezétre jutni Angliával. Ezzel szemben Wilson elnök nem beszél oly sokat Németországról, de félremagyarázhatatlanul kijelenti, hogy

az Egyesült Államok nem áll szóba Németországgal mindaddig, míg gyökeresen meg nem változtatta jelenlegi alkotmányát. Az elnök kijelentése egyet jelent azzal, hogy az Egyesült Államok csakis a német nép igazi képviselőivel óhajtt szöbeállni és a jelenlegi kormányzat nem képviseli a népet. Elszász-Lotharingia kérdésében viszont nem elégszik meg az elnök Lloyd George követeléseivel, aki csak annyit mondott, hogy ezt a kérdést komoly figyelembe kell venniök a szövetségeseknek. Wilson elnök arról beszél, hogy jóvá kell tenni azt az igazságtalanságot, mely 1871-ben Franciaországot sujtotta."

A bécsi újságok rendkívül heves támadásokat intéznek az ellen a terv ellen, hogy megalakuljon az önálló magyar hadsereg, mely teljesen független lenne Ausztriától. A támadásokra alaposan megfelel a magyar sajtó, mely erőlyesen visszautasítja az osztrákok minden érvelését és állítását. Azt irta például Az Újság, hogy az önálló hadsereg kérdésében egyáltalában nincs szava Ausztriának. "Ez a kérdés és ennek a kérdésnek elintézése kizárólag a magyar királyra és a magyar nemzetre tartozik."

Az öreg Ferenc József élete végéig ellenezte az önálló magyar hadsereget és valahányszor a magyarok hangosan követelődtek, az osztrákok mindig azzal érveltek, hogy a hadsereg ügyei kizárólag az uralkodó hatáskörébe tartoznak és minden hadügyi kérdés a felségjogok közé tartozik. Azt állították annak idején az osztrákok, hogy a magyarok egyenesen forradalmi cselekedetet követnek el azzal, ha önálló hadsereget követelnek. Az Újság a következőket írja még:

"Elérkezett az a pillanat, amikor az uralkodó hajlandó kívánságaink teljesítésére. A mi kötelességünk, hogy figyelmeztessük az osztrák sajtót és az osztrák politikai köröket, hogy a magyar király jogait nem csak akkor nem lehet megtámadni és kétségbevonni, amikor ez a jog megtagad valamit, hanem akkor sem, amikor ad valamit."

A magyar lapok csaknem kivétel nélkül elkeseredetten emlékeztek meg azokról az okokról és előzményekről, melyek Hadik János gróf, élelmezésügyi miniszter bukását okozták. Az osztrákok azt hangoztatták ugyanis, hogy amennyiben a monarchia hadserege "közös", tehát a hadsereg ellátása is "közösügy". Ez a kijelentés egyet jelentett azzal a szándékkal, hogy a jövőben Ausztria tartsa ellenőrzésében a magyarországi élelmezési ügyeket is. Hadik János gróf erőlyesen szembeállt ezzel az állásponttal és inkább lemondott hivataláról, mintsem hogy kiszolgáltassa Ausztriának Magyarországot.

A helyzetet még jobban elmergesítette az a körülmény, hogy határozott formában az a hír terjedt el, a király katonát akar ki nevezni élelmezési miniszternek. Ebben az esetben a miniszter közvetlen a hadsereg szolgálatában állott volna és csak eszköz lett volna a katonai hatalom kezében.

TALALT RÓZSA.

Virága édes szerelemnek:
Az ut porából fölemellek,
Rideg kedély volt, fogadok,
Ki téged így eldobhatott.

Ki rád tekint, foróbban érez,
Eldobni téged, lehet-e ez?
Jer hát ide szívemre, jer!
Ne a hideg földön heverj.

Pompája teljes még a nyárnak,
S téged már haldokolni látlak.
Ki sem lehelte illatod:
S leveleid már hullatod.

Szegény virág! Jer, én megértlek,
Az én szívem rokon tevéled.
A sors könyörtelen keze
Virágkorában tépte le.

Most hervad, mint te, eltörpva,
Ifjan, részvétlenül, a porba,
S nem akad senki, senkisem,
Ki fölemelje szeliden.

Reviczky Gyula.

GAZ

is mind

buskom

Vörh

az is r

mondan

ve. vag

hol. mi

Épen

a koesi

lánál, a

jobban

a lomb

lantul. A

ról mes

csi-szimb

Igen sze

hogyan

vágot d

ság fele

kor kime

nézni; p

gyon sze

A koe

— Ug

nek a t

ritka.

— Ne

masik —

verés, se

— Ne

ritka. mi

— No

hase is t

ségtől.

Hohó!

Oldalt

jobban n

nek. Para

meg nem

ság szeri

nem jut

A koes

vártatva,

sebben:

— Már

zonyosan

kendnek

nár.

— Köll

ból olvass

a tálból,

nincs egy

olyan vék

na.

— No,

föld kuty

hogy épen

amennyi

kozik. K

az Isten.

— Lönn

van, amiko

nem lönn

A koesis

— Ehu

sem tetszi

egy kis f

magát meg

ja a nagy

liára.

Az Andr

esit, aztán

zik; valami

bizonyosan.

— Hallod

tél anyi k

többen, min

— Hásze

vagyok ken

esztendő is

fogok olyan

azért harag

van neki.

Megint h

Andris vette

Gazsó András malacai

IRTA: KENEDI GÉZA

GAZSÓ András tulajdonképpen béres ember. A lassúságáról is mindjárt kitalálhattam, meg a buskomorságáról.

Vörhenyes bajsa van neki, de az is ritkaság. Erre azt szokták mondani, hogy furóval van ütve, vagy hogy filoxerás, már a hol, miképpen.

Épen előttem incselkedett vele a kocsis, aki jóval fiatalabb nálánál, azonfelül pedig a bajsa is jobban terem. Én a verendéről, a lombokon át hallgattam, láttatlanul. Valami régi nagy jégesőről mesélt neki az Andris a kocsiszimbén, ahol fölstkömörtek. Igen szépen el tudta mondani, hogyan jött a jég és mit hogyan vágott össze? Meg hogy az uraság felesége is sirva fakadt, mikor kiment a határba a kárt meg nézni; pedig az akkor még nagyon szép asszony volt.

A kocsis csak nem nyughatott.

— Ugy-e, András bácsi, kendnek a bajsa is akkortul ilyen ritka.

— Nem a — veti oda neki a másik — nem járt abban se jégverés, se filoxera, te számár.

— Nem-e, hát akkor miért oly ritka, mint a Virágék szőlője.

— No ha tudni akarod, hát sohase is tudott az megnőni az inségtől.

Hóhó!

Oldalt toltam a székem, hogy jobban meghalljam, mit beszélnek. Paraszt ember dolgát az ur meg nem tudhatja másképp igazság szerint, ha csak látatlanba nem jut hozzá.

A kocsis vette fel a szót kis vártatva, de már sokkal esendesebben:

— Már hogy az inségtől? Bizonyosan ujságot olvasott megint kendnek az este a száraz molnár.

— Köll is oda ujság! Nem aból olvassa ki az embör, hanem a fából, amikor eiböre levesnél nincs egyéb benne, de mög az is olyan vékony, mintha nem is volna.

— No, no, hát az az egy lánc föld kutya! Más embernek meg hogy épen csak annyi földje van, amennyi a csizmájához kívánkozik. Kendnek legalább adott az Isten.

— Lönni vóna; de mi haszna van, amikor az is jobb vóna, ha nem lönne.

A kocsis méltatlankodott:

— Ehun-e! Most meg már az sem tetszik kendnek, hogy van egy kis földcsékje is, amivel magát megsegítheti, ha nem futja a nagy komenció a nagy csalárára.

Az Andris hallgatott egy kicsit, aztán köhéscelt. Gondolkodik; valami újat akar kitalálni bizonyosan. Meg-meg rákezdi:

— Hallod, te Miska; te se öt-tél annyi kukoricakását világ éle-tödben, mint én.

— Hásze igaz, hogy fiatalabb vagyok kendnél, de azért száz esztendő is lehetek, akkor sem fogok olyan embert találni, aki azért haragudjon, hogy földje is van neki.

Megint hallgattak egy kicsit. Andris vette fel a szót:

— Hát aztán tudod-e leginkább, hogy mire való a marhadoktor?

— Már hogyne tudnám. Ha a jószágnak baja esik, hát bead neki valamit.

— Ehen-e, még ezt se tudod. Hát amikor a disznók elhullottak, tehetett az róla valamit? Az én két malacomnak pedig semmi baja sem lett, mind a kettő oly vígan rőfögött, mint a sánta Sztévo dudája yasárnap. Hát egyszer csak mégis gyün ki a marhadoktor a tanyára, hogy azt mondja, minek titkolom el a malacimat? Titkolja ám a nyavaja, mondok neki barátsággal. Meg-meg csak, hogy sikket vagyok-e, mikor kidobolták, hogy akinek disznaja van, vigye be megvizsgálni a község házához? No iszen,

— mondok megint, — ha hallottam vóna, se vittem vóna be én egyiket se, hogy a többtől ottan megkapják a dögöt; de mög én nem is hallottam! A kishiró sose szokott ide kigyünni, mert ki-méli az is a csizmáját. Erre vörös lett a marhadoktor a mérőgtől; hogy majd így, majd úgy. Móg hogy minden disznó után negyven fillér jár, amiért megvizitálja. No, nem tudunk öszszegyünni, hát elment; nagy széllel mönt el. Isten hirivel, — mondok. Ugy hatodnapra azt mondja az ispány ur, hogy mi rosszat cselekedtem, mert irás jött a főbírótól, hogy kihágtam vóna valamiből. No, mondok, nem töttem én semmit a törvény ellen, a mióta az orrom jukas, még katonakoromban sem voltam stóiban. De azért beküldött a főbíróhoz. A főbíró elibém mondja odabent, hogy miért nem hoztam be a malacokat? Mondom neki. De mikor ki volt dobolva! — mondi. Mondom neki megint, hogy a tanyára nem fárad ki a kishiró. A fejét esóválta egy kicsit, mivelhogy nem volna az se rossz ember, ha nem paracsolnának neki felülről. No azonban csak az lett a vége, hogy 20 korona fizetség lösz a két disznó miatt büntetésbe, mivel az a törvény. Ha pedig nem bírom, hát két napot ülök a garibusba.

— Mondok neki, hogy ha már muszáj vagyok vele, inkább ülök, mert sok pénz ám az a szögénynek. Akkor megint elkezd vakkarni a fejét, hogy baj van. — Kendnek földje is van Andris, ugy-e? — mondi. Adott az Isten, mondok, egy láncocskát, — mondok, No, akkor hát nem lehet leülni a 20 koronát, hanem móg kell fizetni. Váltig kinálom neki, hogy inkább leülöm, de

csak nem válni se főve, se sülve. Csak annyi tellett ki a jószágából, hogy két hete elvár. No, mög is köllött fizetni, pedig bajos ám annak, akinek hat gyerkeke van.

— Annak is bajos biz, akinek nincsen. Hát meg is fizette kend, Andris bácsi?

— Móg azt. Még az ispány ur is káromkodott. De ha csak ez lött vóna. Mert ragaszkodik az ember a malacokhoz is. Hát hogy kitarvaszodott, hogy monjenek a gyöpre turkálni, — mondok. Elküldtem velük a Pistát, vigyázzon rájuk, mert az egyik nagyon szaladós, hogy át ne ugorjon az árkon a község rétjeire. A többi gyerekek ki iskolába van, ki meg kiesi hozzá, ez még csak most lesz hat éves aratáskor. Hát jól van. Este sirva gyün haz a gyerekek az egyik malacal. Hát a másik hun van — kérdeztam tőle. Nagynehezen tudta kipötyögni, hogy nem érte utól a malacot, hát átszaladt a község rétjére, ott meg bevitte a esőz. No a vérit neki, — mondok, ehun a haj mögint! Mögyök másnap a disznóm után egy kis kukoricával, de mögint csak az lett belőle, hogy 20 korona a fizetés. Kinálgatom neki, hogy inkább leülöm, mög-mög azt mondik, hogy neköm fődecském van, ha nem fizetem, mögveszik abbul. Huzalkodtam tőle, de csak azt mondták, hogy fizessek, minek küldök a malacokkal ilyen apró gyereket, mikor nagyobb is van. Nohát ezt is mög köll fizetni.

— Mögfizette kend ezt is, — Andris bácsi?

— Móg én, mert muszály vótam vele. Az ispány ur is veszkölödött végette egy darabig, de nem használt az sem. No mondok erre, hát jól van, mönjön ki a malacokkal a Jóska gyerekek, az már kijárta az iskolát, most van 11 esztendő. A pótlék iskola vagy vóna, vagy se. Ugyis csak arra való, hogy az eke mellől elszólógassák, mikor annyi a dollog. Hát kimegy velök a rétre. Két hére lehetett megint csak itt az irás. Az ispány ur is nagyon esőrgött, mikor átadta. Bemögyök vele. Azt kérdezik, hogy a Jóska mért nem gyütt el a pótlék iskolába? Mondok neki, hogy a malacocskákat köllött neki őrizgetni; hát mit ögyön télen az ember annyi gyerekekkel? — De csak azt mondják, hogy 5 korona lesz a fizetség megint. Hát e mán möghatott egy kicsit. No, igaz, hogy haragos is vótam már az elébbi fizetésegek miatt, hát honne is lönne az ember, mikor annyit cibálik, huzgálik. Mondok

hogy vinné el az ördög azt a két malacot ugy, ahogy van, ha hazamögyök, agyonütöm mind a kétöt. Móg aztán el is talámtam káromkodni magam egy kicsinyt; a jószágnál rászokik az embör. Hát azt mondják, hogy nincsen bennem emberség. Már honne is vóna, azt a ... Mögint csak az lett a végi, hogy azért a kis káromkodásért 10 korona lösz a fizetség; köszönjem meg, hogy csak annyi. Megint csak azt mondom én nekik, hogy ezt már csak le lehet ülni, vagy mi a nyavalya? Azt mondik, hogy ezt se lehet, mert földem is van, inkább majd abbul mögveszik.

— Hü, aki Árgyélusa van! — Ezt is mögfizette kend?

— Hát mit töttem vóna? Elvíggyék a földet a lábom alul, vagy a malacokat? Kinyögtem nagy keservesen köcsön pénzűl. Fizethetem az interessit is. De mit is csináljon az embör annyi gyerekekkel. Csak legalább az a föld ne vóna. Iszen ha Árendába venné az embör, akkor is öcsöbban kigyünne vele az embör. Mer hogy még adót is köll utána fizetni. A mult esztendőben össze-vissza tizenkettedfél korona gyütt ki rá, hogy annyit fizessek, pedig a szomszédomnak csak hetedfél korona vót egy lánc után a fizetése. Ugy nézöm, hogy ez is csak ugy mögy, mint a piacon, hogy aki tiz tojást vesz, az többet fizet érte, mint aki százat vösz. Mert hogy a szomszédomnak is száz láncocskája van. Hát annak nem is köll malacot őrizni.

Valami esattanásforma hallatszott, mint mikor a bicskát becsukják. Vége van a szalonházának. Cihelődtek a munkára, én pedig félrehúzódtam az ablaktól. De azt még hallottam, a mint Gazsó Andris nagyot szuszogott:

— Hát honne hallgatná az embör szivesen azt az ujságot, a ki a száraz mónárnak jár. Móg a Frieli borbély beszédt, aki a télen gyütt meg Amerikából.

A PAHOLYBÁLET.

Egy színház igazgatósági irodájában referál a titkár az igazgatónak, hogy kik váltották eddig az új szezonra premierbáletet.

— Grünfeldék is béreltek két szölylyöt — mondja többek között a titkár.

— Grünfeld, a gabonaberekedő? — kérdezte álmélkedve egy színpadi asztalos, aki véletlenül jelen volt az igazgató irodájában.

— Igen! — feleli a titkár.

— Ország! — folytatja a asztalos. — Mit akarnak ezek az emberek a művészetet? Sokat hittem volna, hogy ezek ilyen jó estélyeskedőek! Mit keresnek ezek minden premieren?

— Furcsa kérdés! — szólalt meg erre az igazgató. — Grünfeldék azért jöttek premierre, hogy lássák, mit csinálnak a nek a művészetben, Grünfeld pedig azért, hogy lássák, mit nem csinálnak a nek a színpadon!

HA MOST fizet elő a Magyar Hirlapra, megkapja még az 1918-dik esztendőre szóló pompás kiállítás, példátlanul értékes és gazdag tartalmu NAPTÁRUNKAT.

A Magyar Hirlap előfizetési ára:

Égész évre két dollár, fél évre egy dollár.

Canadában egész évre 3 dollár, fél évre \$1.50.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

2227 W. JEFFERSON AVE. DETROIT, Mich.

DÉLIBÁB KISASSZONY

Irta: Lux Terka.

MINDEN rendben volt. Azaz: ép most volt a legnagyobb rendtelenség. A kis pirostetejű, fehér oszlopos nyaralónak beesuktak a vízre vezető kertajtáját, a kisebb fehér szobrokat gondosan becsomagolva felvitték a kertből a padlásra, a piros székeket berakták a spájzba, a szobákban az ablakokról leszedték a csipkefüggönyöket, a kedves, a világos kartonhuzatu butorokra ráadták az utálatos szürke vászon tokokat és minden szobában egy-egy bőrdöngörizte saját tartalmának a titkát.

A konyhákban a szakácsné a nyáron leölt libáknak a tollát pakolgatta s a szobaleány és a kertész egy edénytel terakott ládát szögeztek le a terrazon.

Egy szökéshaju, kissé lusta, de azért elegáns járásu karesu asszony, az urnó, a kertben sétálgatott. Már az utazórúhája volt rajta, nagy világoskoekás, pompás szabású seviott szoknya és szürkevászon blúz, s egy valódi panamakalapos fiatal férfi ment mellette, Dodovics Gyuri.

A férfi a harminchárom körül járhatott, az asszony a huszonkilenc körül, szép pár ember volt.

Az asszony nem annyira szép, mint inkább rendkívül finom és előkelő egész megjelenésében s fejének a formája és büszke tartása a legszebb nők közül is kiemelte. Szép, kék szemének kissé hátrányára volt, hogy egyikkel erősen kanesalitott, de viszont ez valami pikáns, gunyos bájot adott arcának.

A nap épen bucsusókját váltotta a Balaton zöldesen opálszínű hullámaival s a parlon az akáéok és jegegyék sárguló leveleit enyhe nyárvégi szél borzolta fel.

A vízre vezető kertajtánál pad állt s az asszony oda tartott. A nap most belesütött az arcába s nagy, lapos, sárga japán-ernyőjét kifizetve, alája húzódtott s leült a padra. A férfi kis ideig állva nézett lefelé a vízre, aztán ő is leült.

Egyike volt a legszebb nyárvégi alkonyatoknak. Ilyenkor-olyan már az idő, mint a nagyon szép és nagyon makrancos asszony, akit végre megszelídített a szerelem és egyttal új bájokat hintett el rajta. Széles, melancchólikus, édes bájokat, amelyekbe megadás és egy kis bánat is vegyül.

A nap lángoló, ragyogó esőjka mind kisebb gyűrűkben szorult rá a víz lüktető, hullámzó szívére s egy-egy kis távoli vitorlás esónak mint valami nagy pillangó gátszadózott a vizen.

A kertben két ember hallgatott. Az asszony nyugodtan nézte napernyője alól a nagy elemek isteni ölekezését s a férfi a bajuszát rágva, lopva rá-ránézett az asszonyra. Mástkülönb kedvetlenség ült a szemében és levetség a szép barna beduin arcán.

— Ez is elmúlt! — sóhajtott egy idő múlva, mikor már a nap esőjka mind kisebb gyűrűkben és halványabban tapadt a vízre.

— Igen, elmúlt a nyár — mosolygott az asszony nyugodt derűvel és bizonyos nyomatékkal, a

melyre Dodovics megütödéve vetette fel a fejét.

— Miért mondja ezt olyan különös hangsúlyozással? — kérdezte.

Az asszony most kissé összehunyorította a szemét, a napernyőjét lehúzta, a sárgaselyem rojtot rajta szépen kiegyenesítette s aztán egyenesen, nyíltan és komolyan nézett a barátja szemébe.

— A nyárral a mi szerelmünknek is vége van, Dodovics — mondta olyan egyszerűen és természetesen, mintha csak azt mondta volna: "most már elteszem a japánernyőmet, mert nem lesz rá szükség."

Dodovics csak nézte. Volt neki ilyesféle sejtelve, de azt hitte, másképen, a szerelmi lejáratok lassu váltóján keresztül fog ez is lezajlani, hol prolongációk mellett, hol meg kisebb-nagyobb fegyverszünetek kíséretében. De erre az egyszerű, csodálatosan és kellemetlenül egyszerű megoldásra nem számított.

Most egy kis hallgatás következett s ezalatt egymást nézegettek. Az asszony nyugodtan és barátságosan, a férfi ellenben kis gyűlölettel, de inkább keserűséggel.

— Meg akartam ezt magának írni — folytatta az asszony és egyre nyugodtan, barátságosan nézett a férfi szemébe, — de mégis jobb, egyszerűbb és nyíltabb az ilyesmit szóval elmondani. Ugyebár meghallgat?

A férfi intett. "Most már jöhet, ami akar" — mondta a mozdulata.

S az asszony lehúzta kezéről fehér szarvasbőr keztyűjét, beletette a napernyőjébe, kissé szénézett, hogy egyedül vannak-e a kertben s aztán így szólt:

— Arra nem is gondolok, Dodovics, hogy haragudna reám. Miért haragudna? Egy kedves, szép, közös emlékünknél marad, egy nyárnak az emléke és így válnak el egymástól. Maga visszamegy a maga szép Párisába, festi tovább a híres képeit, én meg visszamegyek Pestre, az uramhoz, a rokonaimhoz és folytatom a magam nem épen tulmúltságos selyemgubó-életét. Maga híres ember, Dodovics, szép ember, szíve is van, kedélye is van s én nem sokára nem lések a maga emlékében egyéb, mint egy szép nyár emlékéből a délibáb. S maga is ez marad nekem: délibáb. Maga nem kérdezte tőlem soha, Dodovics, és én sem beszéltem róla, hogy maga volt-e az életben az a férfi, aki az uramon kívül megcsókolt? Most talán erről is beszélhetünk. Egyformán komolyan és becsületesen viselkedtünk egymás iránt, nem esküdöttünk egymásnak semmit, nem kérdztünk egymástól semmit; mikor azt akartuk tudni: szeretünk-e? megcsókoltuk egymást. És a csókunk nem hazudott: abban a percében szerettük egymást. A szavunk ellenben hazugság lett volna. Mert a szó messze időkre kötelez, a csók csak egy pillanatra. És a pillanatok mindig igazak, mert egy pillanattig mi is igazak vagyunk. Hogy

milyenek leszünk, erre nézve, szerintem, becsületes ember nem kötheti le magát.

Én olyan vagyok, Dodovics, a milyennek lát, őszinte és büszke. Sohasem voltam szerelmes, sem az uramba, sem más valakibe; ennek, őszintén megvallom, nem is éreztem soha szükségét. Az uram jó ember, kényelemben, jó-módban élek, és úgy a temperamentumom, mint a nevelésem távol tartották tőlem a szenvedélyeket. Szép, puha, kellemes utakon jártam mindig. Tizenhétéves koromban férjhez mentem, husz esztendőskoromban megszületett a fiam, a családom, becéz, imád, az uram szeret, a világ szép asszonynak tart, van mindenem, jól öltözöm, az izlésem elsőrangúnak van elismerve és az úgynevezett nagy szenvedélyektől ép úgy irtóztam mindig, mint attól, hogy a makulátlan fehér ruháimon valami folt legyen.

És három hónap előtt találkoztam magával, Dodovics. Maga se idézett elő nagyobb forradalmat a szívemben, mint az uram. Szép, kedves, jellemes embernek találtam magat, de az én utamban majdnem mindig ilyen emberekkel találkoztam és meg kell mondanom teljes nyíltsággal, nem a vak szenvedély kergetett a magam karjába. Valami egyéb, Dodovics... A nyár... Ne nézzen reám olyan csodálkozva. Maga művészember, és mint ilyen, aki olvasni tud a színek skálájából, a vonalak hajlásából, meg fog érteni engemet is.

Nem vagyok könnyelmű asszony, ellenkezőleg, a komolyság felé hajlik a természetem, anélkül, hogy tultragikusán fognám föl a dolgokat és tulmélyen néznék meg valamit. Amint érzek, úgy beszélek és azt mondom el magának; ha visszatetszőt lát a szavaimban, írja az őszinteségem rovására.

Ha szeretném magat, Dodovics, a nagy szerelmek csodálatos szenvedélyével, nem mennék vissza az uramhoz. De tisztán érzem, hogy semmivel se szeretem magat jobban, mint ahogy először szerettem az uramat; s mert csak épen szerelmes voltam magába a nyáron, ami jött a nyárral s elmúlt a nyárral, és azt hiszem, soha többé nem fog ismétlődni, hát nem veszem tulkomolyan a dolgot és életemben először, egy kis hazugsággal lépek át az otthonom küszöbét.

Nem mentegetem magamat, Dodovics; tudom, hogy vétkeztem, de mert nem látom olyan természetűnek a vétkeket, hogy érette az uram nyugalmát meg kellene zavarnom, tehát ezután egy titokkal fogok mellette élni. Hogy nem nagy lelki-furdalások társaságában, azt is megmondhatom magának. Amit az ember nem készít elő öntudatosan és cselekvési elhatározással, azért nem viseli a felelősséget. S az olyan hibáért pláne nem, amit nem akar folytatni...

Én nem tudom, hogy miért, csak hogy az idén nem olyan nyár volt, mint máskor szokott lenni.

Többnyire éjszaka esett az eső s a reggelek olyanok voltak, mint ha az Isten az első emberpár idejéből sikkasztotta volna el őket. Egész nyáron alig látott az ember felleget, az ég kékje olyan volt, mint a lazur zománc, s a levegő enyhe és illatos, mint egy régi, egyiptomi királynő fürdővize... És ezen a nyáron, az Isten tudja mi történt velem, csak hogy minden nap olyan érzésem volt, mint aki várakozik valamire. Véletlenül egy hindu mesét is olvastam nyár elején, amelyben a hindu mesélő azt mondja a nyárról: a nyár arra való, hogy akik elvesztették egymást, újra egymásra találjanak, s akik még nem találták meg egymást, azok egymásra találjanak... Mi is egymásra találtunk, Dodovics. Váltottunk egymás écsokot minden hazugság nélkül, s azután elváltunk egymástól mint két madár, akik egy faágon daloltak keresztül a nyarat s azután elröpülnek egymás mellől; ki keletre, ki délre... És most adja ide a kezét, Dodovics, hadd szorítsam meg és bucsuzzunk egymástól. Ott a terrasz előtt még van a fáján két szál rózsza, azt leszakítjuk, kicsereéljük és a mi szép nyári álmanunk emlékét azokban a rózsákban fogjuk megőrizni.

S a férfi — mit tehetett volna egyebet, ha csak nem akart nevetéses lenni — megszorította az asszony kezét. Azután elváltak, mint két madár, akik egy faágon daloltak keresztül a nyarat s azután elröpülnek egymás mellől; ki keletre, ki délre...

ELGÁZOLÁS.

Gróf Zichy Béla Rezső, a budapesti autókлуб elnöke, egy napon vészett gyorsasággal száguld a Bécs felé vezető uton, amikor észreveszi, hogy előtte néhány száz méternyire az országot szélén egy vadászruhába öltözött ember áll, kutyával. A kutya kimegy az országot középre és nem mozdul onnan. A soffőr elkezd tőf-tőfölni, de hiába minden tülkölés, ordítás, a kutya nem mozdul a helyéről. Erre megtörténik a baj; az automobil teljes gyorsasággal megy neki a kutyának, halálra gázolja. Aztán fékez a soffőr, nagy berregés, benzinfelhő, a kocsi meg áll. A gróf, aki méltóságán alul való dolognak tartja megszökni az ilyesmi elől, kiszáll és odamegy a vadászhoz. Bemutatkozik neki és így szól:

— Az ön kutyája volt ez?
— Igen — mondja a puskás ember.
— Ugy látom — mond a gróf — hogy itt egy kis baj történt. A kutyát rántottává gázoltuk.
— Igen.
— Valami drága fajkutyá volt?
— Ó nem.
— Ha ötven koronát adok érte, meg van elégedve?
— Ó igen, méltóságos uram.

A gróf a tárcájába nyúl, kifiseti az ötven koronát, aztán kedves mosollyal szól:

— Most már nincs más hátra, mint bucsánatot kérni öntől azért, amiért így elrontottam a vadászatát.

A puskás ember vállat von:
— Oh kérem, nem mentem én vadászni. Csak ide át akartam menni a kis erdőbe, hogy est a szegény beteg kutyát agyonlőjsem.

Well, I hope you have a good time. Yours truly Ethel Lloyd. Kanadában végre megpihenhetett Allan. Senkisémmel tudta tartózkodási helyét. Eltűnt. Nehány újság, amely szenzációs hazugságokból állt, azt a feltűnést keltő hírt hozta, hogy megölte magát. — Az alagút elnyeli Mae Allant! De azok, akik ösmerték és tudták, hogy hat élete van, mint a cápának, megjövendőttek, hogy nem sokára újra fel fog bukkanni. Valóban sokkal előbb tért vissza New Yorkba, mintsem sejtették volna.

A szindikátus összehívása még százakat vántott magával a mélységbe. Sok magánember és cég, akit megtrákkodtatott az erős lókes, még fenn tudta volna magát tartani, ha néhány heti halasztást kapott volna. A másik lókes feldöntötte őket. De nagyjában a csöndnek következményei nem voltak olyan megsemmisítőek, mint ahogy gondolták. A csönd nem jött váratlanul. Azután: az általános helyzet olyan rossz volt, hogy már a legvalhatóbb torsszabba. Száz év óta nem jártak ilyen szomorú és nyomorúságos idők. A világ huzavona visszafelé fordult. A sztrájkok kezdett hanyhulni. De a kereskedelem, közlekedés, ipar még mindig ajulásban teledés, ipar még mindig teledés, a bajkűdt. A kábulás egészen Alaszkáig, a bajkűdt. A kábulás egészen Alaszkáig, a bajkűdt.

birája, doktor Seymour elnökölt. Allant az Egyesült Államok négy első ügyvédje védte: Boyer, Winsor, Cohen és Smith.

A pör három hétig tartott és Amerikát három héten át a legszörnyűbb izgalom és feszültség tartotta fogva.

A per aprólékos története volt a szindikátus alapításának, az alagút finanszírozásának, építésének és kezelésének. Részletesen foglalkoztak valamennyi balesettel és az októberi katasztrófával is. A hölgyek, a kik tökéletesen költői művek felolvasásánál elalsznak, mindezeknél a részleteknél, amelyeket senki sem érthetett meg, aki nem ismerte nagyon jól az anyagot, kisértetiesen ébrek maradtak.

Lloyd Ethel egyetlen órát sem mulasztott. Az egész tárgyalás folyamán figyelmesen hallgatva szinte mozdulatlanul ült székében.

Allan megjelenése nagy szenzációt és némi csalódást is idézett elő. Azt várták, hogy őt, akit a sors annyira taposott, megtörve és fáradtan fogják látni, hogy így aztán sajnálhassák. De Allan nem kért ebből; éppen olyan volt, mint előbb. Egészséges, rézvöröshajú, széles vállú és régi szokásához híven, látszólag szórakozottan és közönyö-

A hallgatóság azonban néhány pillanatra egészen megdermedt, e azután egy felháborodott, reszkető női hang így szólt: — Nincs többé igazság az Egyesült Államokban. A bírakat és esküdtteket megvesztegettek a hajótársulatok!

Ez a nő Lloyd Ethel volt. Ez a megjegyzés egész kis vagyonába került és azonnal vil tizezer dollár fizetett ügyvédeknek. És minthogy póre folyamán, amely örösi fel-

Azoknak az amerikai ítéleteknek egyike volt, amelyek Európa nem tud megérteni. A nép és a pillanatnyi helyzet nyomása alatt hozták. Politikai motívumok is közrejátszottak. A választások közeledtek és a köztársasági kormány hízlelgni akart a republikánus pártnak. Allan az ítéletet nyugodt arccal hallgatta végig és azonnal felbuzott.

sen figyelt. Ugyanazzal a széles, lassu, szófukar, nyugatamerikai tájszólással beszélt, amely olykor az egykori Uncle Tom-beli istállófiura emlékeztetett.

Nagy feltűnést keltett Hobby is, akit tanunak idéztek meg. Megjelenése, ügyefogyott beszédmódja mélyen megrázta a hallgatóságot. Ez az aggastyán ugyanaz a Hobby volt, aki elefánton lovagolt végig a Broadway-on!!

Allan maga törte ki a nyakát, négy védője legnagyobb rémületére, akik már megesküdtek volna felmentésére. Az egész per sarkpontja természetesen az Allan hirdette 15 éves építéside volt. És a pör tizenhetedik napján Doktor Seymour óvatosan lopódzott e kényes pont felé.

Rövid szünet után egészen ártatlanul így szólalt meg:

— Ön arra kötelezte magát, hogy az alagutat 15 év alatt megépíti, tehát hogy a tizenöt év eltelté után megindítja az első vonatokat?

Allan: Igen. Seymour doktor könnyedén és szigorú pillantást vetve a közönségre, így folytatta: — Meg volt Ön győződve arról, hogy az építést ennyi idő alatt befejezheti?

Mindenki azt várta, hogy Allan igennel

— Igazságszeretete becsületre váltak. Allan ur.
 Mac az igazságot mondta és a követ-
 kező nyelveket magának tulajdonította.
 Seymour doktor megkezdte "summa-
 up"-ját. Két óra delutánól egész két óra-
 ig tartott.
 A hölgyek, akik eljárnak a megerősít-
 ha valamelyik üzletben öt percre kell vár-
 nok, végig kitartottak. Egész panaszmentes-
 fakat, sztrajkokat, csodákat. Azt állították,
 amelyek az alagut előidézték. Kétszáz-
 fakat, sztrajkokat, csodákat. Azt állították,
 hogy két olyan ember, mint Mac Allan, az
 egész gazdasági rendet tönkretesznek.
 Allan esodáskozva nézett rá.
 Másnap reggel kilenc órakor a védők
 kezdtek meg beszélni, amelyek között
 először tartották. A védők szépen megjelöl-
 tak és az esküdteteket állás alatt esküdtet-
 tak. Aztán előtte a legnagyobb feszültség
 napja. Kétszáz évvel ezelőtt volt a
 törvényszéki épület. Valamennyien husz
 — száz — ezer dollárt vesztek el Allan
 rovon. Adozatukat követelték és megkap-
 tak. Az esküdteték nem is merték Allan bí-
 rosságot tagadni. Nem volt semmi kedvük

— 470 —
 fog felelni. De Allan nem tette. Négy védő-
 jét majd megütötte a guta, mikor azt a hi-
 bát követte el, hogy az igazat mondta.
 Allan így felelt:
 — Meggyőződve nem voltam. De remél-
 tem, hogy kedvező viszonyok között be tu-
 dom ezt a határidőt tartani.
 Seymour doktor:
 — Számolt Ön ezekkel a kedvező viszo-
 nyokkal?
 Allan:
 — El voltam természetesen egy és más
 nehézségekre készülve. Az építés bizonyos
 körülmények között két-három évvel tovább
 tarthatott volna.
 Seymour doktor:
 — Tehát meg volt Ön győződve, hogy az
 építést nem fejezheti be 15 év alatt?
 Allan:
 — Ezt nem mondtam. Azt mondtam, hogy
 reméltem, ha minden jól megy.
 Seymour doktor:
 — Ön azért mondott tizenöt évi hatá-
 ridőt, hogy a vállalatot könnyebben megin-
 díthassa?
 Allan:
 — Azért.
 (A védők úgy ültek a helyükön, mint a
 hullák.)

te bűnto hatását. A Misszurt-Missziszpin,
 az Amazon folyamon, a Volgan a kongói gö-
 zöknek és átrakodó hajóknak rajai vesz-
 tegeltek eltelemül.
 A hajókatlanok mehelylei zsufokasig
 megtelek. A nagy városokban egész keleti-
 leték elszegényedtek. Mindenütt szidalom,
 éhség és nyomor.
 Balgaság lett volna azt mondani, hogy
 ezt a helyzetet Allan idézte elő. Mindentelö
 gazdasági válság játszott közre. De mégis
 ezt állították. Az újságok egyre Allan vá-
 dozták. Kijel-nappal azt üvöltötték, hogy
 tavasz fondorlatai esaltu ki a nép zsebéből
 a pénzt. Hét év építés után az alagutnak
 meg harmadrésze sincsen kész! Soha-soha
 nem hitte, hogy az építéssel 15 év alatt el-
 készülhet és így a népek szegényeltesen
 hazudott! Végre főmár közepén egy kö-
 rózó levél jelent meg az újságokban, amely-
 ben Mac Allan, az Atlantic-timel építőt
 kéresték. Allan azzal vádolták, hogy a
 közbizalmat tudatosan megrövesztette.
 New York három nappal később újra
 az újságrühkamsok ordításától visszhang-
 zott: "Mac Allan New Yorkban! Megjelle-
 nik a törvényszék előtt!"
 A szindikátus tömegmondokaságn, valh-
 mint Lloyd is órást kanucrot ajánlott föl, de

— 467 —
 Allan mind a kettőt visszautasította. A
 Franklin streetnek vizsgálati fogságában,
 a Tombs-ban maradt. Naponként Strom-ot
 fogadta néhány órára, akire az alagut ke-
 zelését bízta és tanácskozott vele.
 Strom egyetlen arckifejezéssel, egyetlen
 szóval sem fejezteki sajnálatát, hogy
 Allan ebbe a szomorú helyzetbe került, e-
 gyetlen mosolygással sem afelett való örö-
 mét, hogy viszontláthatja. Jelentést tett
 neki, más semmit.
 Allan megeröltetetten dolgozott, úgy hogy
 az idő nem tűnt neki hosszúnak. Valóságos
 agyraktárt halmozott fel, amelynek aztán
 később izomerővé kellett átalakulnia. A
 vizsgálati fogságban kidolgozta az alagut
 egytárnás építési módszerét. Stromon kívül
 csak védőjét fogadta, más senkit.
 Egyszer Lloyd Ethel jelentette be magát
 nála, de elutasította.
 Allan pöre április 3-án kezdődött. A tár-
 gyalóteremnek már hetekkel előbb minden
 egyes helyet lefoglalták. Óriási összegeket
 fizettek egy-egy hely lefoglalásáért, a leg-
 hallatlanabb visszaélések fordultak elő. Kül-
 önösen a nők viselkedtek örültek módjára:
 valamennyien látni akarták, hogy hogyan
 viselkedik majd Lloyd Ethel.
 A tárgyaláson New York legrettegettebb

Ezt is csak
 mi van
 pertlivel, nag
 ez mással n
 rendes ember
 is ismerik ez
 mégis elmon
 velem, mind
 nórral.
 A cipőper
 hordom rend
 füzöm, beka
 másliba kötö
 Egy hét r
 hegyes réz, a
 lyukon keres
 pertlit, ez a
 gel.
 — Elnye,
 mondom mér
 miszak ezek
 Erre beny
 pertli végét
 ujjaim közö
 Másnap, n
 lit, ezerm, h
 nyulik.
 — Fene,
 nem — mon
 rántom a pe
 nek a vége
 öt marad a
 Igy most
 nálni, mert
 hét centimét
 a másik. Ne
 pertlit, mon
 dolgot esin
 hosszabb vég
 szen végig é
 huzom a rövi
 ezáltal kinyu
 náltam, mert
 öt centiméter
 nem jön ki e
 szódtem vele
 érzek a pert
 nem lesz más
 cal és mérge
 a pertlit, ke
 jó lesz, akko
 Este nem
 pertlit, a c
 megdagadt.
 habozás után
 lája nyulok
 pertlit, ami
 hurok, megf
 és keceses na
 legfelső kap
 lazult az e
 gyönyör öml
 Most a több
 nyelmesen le
 lit és a cipő
 Másnap,
 ott lóg a c
 benek. Mi le
 villan agyan
 latkozatás,
 tett így fej
 lehet fejteni
 kot megint
 esokra, a vég
 és némi erő
 rápattantom
 Nagytól lel
 nagyszerű. A
 pertlit mind
 kényelmeseb
 kötni. Hom
 szabadalmi
 Ugyis veszel
 Most nap
 játék. Reg
 esatákat viv
 mindig az
 ősz lesz, hu
 reggelenként

A PERTLI LIA

Irta: Karinthy Frigyes.

Ezt is csak úgy elmondom, hogy mi van mindig reggel a cipőpertlivel, nagyon jól tudom, hogy ez mással nem történhetik meg, rendes emberekkel, úgy hát nem is ismerik ezt a dolgot, de azért mégis elmondom, hogy mi van velem, mindig reggel, a cipőszinórral.

A cipőpertlit megveszem és hordom rendszeren egy hétig. Befűzöm, bekapcsolom és szépen másliba kötöm a végén.

Egy hét múlva fönt az a kis hegyes réz, ami arra való, hogy a lyukon keresztül húzza az ember a pertlit, ez a kis réz letörik reggel.

— Ejnye, veszek cipőpertlit — mondom mérgesen. — Milyen komiszak ezek a cipőpertlik.

Erre benyázom a leszakadt pertli végét és kiesit pödrom az ujjaim között. Ezután behuzom.

Másnap, mikor huzom a pertlit, érzem, hogy olyan gyanusan nyulik.

— Fene, cipőpertlit kell vennem — mondom ekkor. És meg-rántom a pertlit. Erre a pertlinek a vége hirtelen leszakad és ott marad a kezemben.

Igy most nem lehet másit csinálni, mert a pertli egyik vége hét centiméterrel rövidebb, mint a másik. Nem baj, ugysis veszek pertlit, mondom, és most ilyen dolgot csinállok. Meglazítom a hosszabb végét a pertlinek egészen végig és a másik végén át-huzom a rövidebb vége felé, amit ezáltal kinyújtok. De nem jól csináltam, mert a másik vége lett öt centiméterrel hosszabb, megint nem jön ki a másli. Fél óráig vesződttem vele. Intenzív gyűlöletet érzek a pertli iránt: — jó, hát nem lesz másli, mondom vad daccal és mérgesen csomóba kötöm a pertlit, kettős csomóba. Estig jó lesz, akkor lesz új pertli.

Este nem lehet szétbontani a pertlit, a csomó megfeszült és megdagadt. Dagadj meg. Némi habozás után mutatójammal alája nyulok és a becsomózott pertlit, ami most olyan, mint egy hurok, megfeszítem és egy ügyes és kecses mozdulattal leemelem a legfelső kaposról. Ezáltal meglazult az egész. Mély és erős gyönyör ömlik el egész lényemen. Most a többi kaposról egész kényelmesen le lehet fejteni a pertlit és a cipő lemegy.

Másnap. A hurokszerű pertli ott lóg a cipőn. Kicsit megdöbbenek. Mi lesz most? Hirtelen átvillan agyamon, mint egy kinyilatkoztatás, hogy ha este le lehetett így fejteni, most vissza is lehet fejteni az egészet. A hurokot megint rácsavargatom a kaposokra, a végén erősen meghuzom és némi erőlködés után a végét rápattantom az utolsó kaposra. Nagyot lélegzem. Hiszen ez nagyszerű. Miért nem csinálják a pertlit mindjárt így, és sokkal kényelmesebb, nem kell másit kötni. Homályosan és futólag a szabadtéri iroda jut eszembe. Ugysis veszek ma pertlit.

Most napokig tart az élet-halál játék. Reggelként diadalmas csatákat vívok, a hurok belemegy mindig az utolsó kaposba. De ősz lesz, hullanak a levelek, s reggelként bánatos sejtelmek

borzonganak fölöttem, még az ágyban, mikor hirtelen eszembe jut a pertli. A pertli lazul, már nem kell erőlködni, hogy fönt bepattanjon, ellenben néha már magától is lemegy a kaposról. Dühbe jövök, erősen meghuzom, hogy még egyszer becsomózzam. Egy roppanás — a pertli elszakad.

Úveges szemekkel, borzongva dermedek rá a ronesra. Mi lesz most? Okoskodni nem lehet so-kat. Dollinger jut eszembe, aki-nél egyszer végignéstem egy ope-rációt. Kibontotta a hasat és ek-kor jött rá, hogy az egész bél-rendszert ki kell vágni, mert esu-pa daganat az egész bél. Mit te-gyen? A seb nyitva van, valamit tenni kell, meg kell kíséreni a lehetőleg s még hozzá pereek alatt. Hirtelen kivágott mindent és — semmi se maradván a gyom-borból — a bázisigot egy me-rész mozdulattal közvetlenül ősz-szevarra a bél végével. És az operáció sikerült.

Lázasan dolgozni kezdek, a tor-kom kiszárad, vadul lihegek. Ki-rángatom az egész pertlit. A gö-böket és csomókat letépelem. Most egy tizenöt centiméteres nagysá-gu csutak van a kezemben. A-gyam villámgyors munkát végez, csak zenik látnak és éreznek ily tisztán, elhatározó pereekben. A három utolsó kaposra rácsavar-tam a csutakot. Összökötöm a vé-gét. Hiszen még ma megveszem azt a pertlit.

És most napokig járok a esu-takkal. Este lerántom az utolsó kaposról és reggel ráteszem. Las-sanként hozzászokom. Ugysis ve-szek délben pertlit. Mindegy.

Egy napon aztán a cipő nyelve kibujik a csutak alól. Az utcán történik, nem veszem észre. A cipőm gunyosan kiölti a nyelvét. A sarkam alá kerül. Megbotlom és elesem. Egy villamos keresz-tülmegy rajtam. Most már igazán nem kell pertlit venni.

A SZERELMI FRIGY.

Egy igen gazdag és előkelő pesti családban volt egy eladó leány, aki a mellett, hogy a hozományát leírva: egy számszámjegyből és ehhez fűzött öt nullá-ból állott, ráadásul még szép is volt.

Mi sem természetesebb, minthogy a kérők valóságos partie-hajtvadászatot rendeztek a nemes vadra, de minden eredmény nélkül. A leány egy szerény, becsületes, de szegény embert szeretett és kijelentette, hogy az ővé lesz.

A szerény, becsületes, de szegény ember egy napon megjelent tehát az apa színe előtt és így szólt:

— Uram, én szegény ember vagyok. Nincs egyebem, csak a munkás két karom. Adja hozzá a leányt.

Viisszatartás, drámai jelenet, strá-szírás, kibékülés, majd — bejegyzés kö-vetkezett erre. A dusszagilag leány az egyszerű polgár menyasszonya lett.

Ezt titokban tartották. Még pedig oly sikeresen, hogy másnap — erről mit sem tudva — megjelent az apánál az kérő. Ő is ilyenformán kezdte:

— Szegény ember vagyok, nincs e-gyebem stb.

És így végezte:

— Adja hozzá a leányt.

De erre aztán kitört a rég visszatartott keserűség a milliomos apától. Lá-kiáltott a kérőre:

— Hallja! Későn jött. Már tegnap megcsinálta velem valaki ezt az üz-letet...

LIA asszonynak a nevét ajtato-san ejtették ki az emberek. Mert nagyon jó asszony volt, ne-meslelkű és tündériesen áldásos. Pazar adakozásaival elárasztotta az inséges Páris-t és amint végig-hajtott az utcán, amint kocsija nyitva felejtett ablakán át imá-dandó arca feltűnt egy-egy pil-lanatra, fekete szemében mintegy az irgalomnak isteni tüzevel, úgy volt, mintha a világ minden sze-gényisége és nyomora meg lenne váltva általa. Fialat volt, egészen fiatal, ám a pazarságban élő ifju párisi asszonyok minden léhasága nélkül. Nagyszerű lelkét mintegy lelánoolta az asszonyok örök ére-nye: a hűség.

Ez az asszony hű volt, fősége-sen hű. Mindenekelőtt a szegé-nyekhez, egy egész rengeteg vilá-gához, amelyet kifosztott min-denéből és megbántott a sors. Ennek a világnak élt, de zajtalanul és esendesen osztogatva a bő-séges alamizsnát. És hű volt a férjéhez, esodálatosan hűséges ahhoz is, pedig a férj már nem volt fiatal ember, de roppant gazdag és végtelenül szerelmes...

És mindenütt tiszteletteljes, csaknem esodálatlót áradó te-kintettel bámulták. Nem, mert gazdag volt és szerelmes, hanem, mert felesége, a maga fiatal és szenvedélyes lelkével, hű az öreg férjnek megrokkant szívéhez. Ez szinte esodának tűnnék, amint hogy talán esoda is Páris váro-sában.

II.

Ezen a napon ketten ültek a fé-nyesen fehér teríték mellett: az imá-dandó asszony és az öreg férj. Az ur csendes élvezéssel sziv-ta kitűnő szivarját. Kitűnő sziv-ar, melynek barnássárga levele a saját ültetvényeiről került. Az asszony elmerengett. És fekete szemében az irgalomnak isteni tüze lángolt.

— Ma délután, ma délután, sóhajtott mintegy önmagának, ma délután, előbb: egy óra mul-ta...

A férj bölingatott a fejével. — Tudom, ma délután, mondta később, tudom... tudom...

— Tudod? kérdezte az asz-zony saját szerű mozgással.

Az ember vállalai enyhén meg-rendültek.

— Hogyne, a Bazar!

— Igen, a Bazar, szólott az asszony.

És oly szép volt e pereekben, oly ragyogó, oly tündériesen ál-dásos a maga laza otthoni ruhá-jában, titán-kék selyemben, kar-csu testének kidomborodó vona-lhaival a csipkék és fodrok alól. És isteni szépsége megremegtette az ember megrokkant szívét. Hir-telen az asszony keze után nyult. S miközben megragadta, miköz-ben szorongatta, epedéssel szó-lott:

— Te oly esodálatos vagy, oly sajátos, oly rejtélyes, Lia! Rejtélyes, igen, mert nem tudni, hogy fiatal lelkedet micsoda ősz-tönök kergetik az emberi nyomor-rok felé és miért talál oly forró örömet a részvétben és a fájda-lom enyhítésében. Ha magad pél-dául csak egy pillanatra is is-merted volna azt, ami szenvedés, ami gyötrelm van az életben, ha láthatad volna a tömegek nyo-morát, csak távolról is... De a

Irta: Szomory Emil.

te utad, édesem, oly sima volt, oly napfényes. A bölésöd csupa csipke, a gyermekséged csupa öröm, leánykorod csupa ragyo-gás. És mint asszony...

— Mint asszony is boldog va-gyok!

Megsókolta a kezét, megkö-szönte ezt a hízégsnek tetző kedvességet. De rögtön hozzátet-te:

— Ugy hát honnan az a foly-tonos vágy, hogy az életed, az időd nagy részét megosszad a szenvedőkkel?... Ősztönszerű jó-ság? Istenem, de hát ennek más-fajta megnyilvánulásai is vannak, az enyhébb és szelidebb dolgok egész raja... Ámde nálad rögtön tulásnál kezdődik minden... Bi-zonyos féktelen rajongás, exaltá-ció kerget arra, hogy minden nap az életed egy pár óráját a szegé-nyeknek áldozd. Ennyit talán nem is kérnek tőled.

— Dehogy nem! vetette közbe fájdalmasan. És sietve hozzátet-te:

— Igazság szerint az egész na-pommal nekik tartoznék...

— Sőt az egész éjszakáddal...

Erre nevettek mind a ketten s az asszony jóságos lelkének min-dig misztikus - elkalandozásával dadogta:

— Az egész éjszakáddal!... Óh, ha lehetne!... Ha lehetne!...

III.

Amikor egy óra múlva besik-lott a szerelmeshez, egy kicsi ho-tel-szobába a Quartier Latinben, oly lázas volt oly nagyszerű és szászorta szebb a szerelme szil-lajsgában, mintha ott állott volna a Bazar valamelyik asztalánál, az irgalom ihletében áruva a sze-gényekért.

Itt, ebben a szegényes diákfé-székben, fiatal lelkének féktelen ünnepe volt. Imádvá a gyönyört s kacagva mindazon, ami kivüle létezik. Ekkor nem volt hazug-ság és tettetés többé és az irga-lomnak lángolása a szemében: a szerelem paráztúze volt. Élt, élt magáért a szöke diákjéért: a kiesiny udvari szobában, messze a fényes kerületektől, ahonnan egyetlen tekintet sem kíserte idá. Ig. Elveszve s mintegy jón ki-vül a kéjnek részeg fergetegében fudoklott a zárt függönyök mö-gött, a világ folyásáról nem tud-va, csak a maga gyönyörén át, és Párisról csak annyit, hogy egyet-len-egy asszony boldog benne.

A többiek, a barátói, a ke-vésbbé irgalmas lelkületűek, ke-vésbbé voltak boldogok e pere-ben. ott messze, messze a Szaj-nán tul, lángolt a Bazar és lán-goltak benne az asszonyok. Az al-kony égboltozatát kigyújtotta a tüzvész fénye, és onnan, Páris-ke-leti egéről, irtóztató pirosság kö-szörözta be a várost. Zaj támadt és kétségbeesés és háborgás az emberi lelkekben. A hit megre-mült ez irtóztató fényesség előtt, amelynek borzalmas lángját azok-ra hajszolja a gondviselés, akik pedig a szegénység, a nyomor nevében jöttek össze ott és hogy megváltsák a szenvedőket!

És míg odabenn rémésen irtó-ztató lángok fogták le és esőkol-ták halálra az asszonyokat, oda-künn tragikus jajveszékeltés tá-madt, hörögve síró nők, férfiak, felordítva a fájdalom hevében: (Folytatás a 8-ik oldalon.)

LIRAI JEGYZETEK EGY ÉVRŐL

Írta: Kaffka Margit.

(Harmadik folytatás)

"Ha legalább élmény volna!"
A fiatal író, Józsi Jenő panaszkodott így, mikor itthon járt. "Az ember agyonfáradt, kábult, eltompult, összezsúfolt és ami ott történik is, oly áttekinthetetlen, oly gépies rendbe rejtőző... Egy szép, hamvas este itthon, zsidó alkonyat, mikor egy álmos madár utolsó csirren a bokron, elbágyadnak a színek, bujkál a komály, felkuszik lassan a hold... mennyivel egyénibb szenzáció, mélyebb, felejthetlenebb emlékek!" Így éreztük mi is és ez vigasztalt. "Csak a magadé maradj! Nem felejteni azt, akivé magadat küzdelmek közt nevelted! A jószágod!"

Nagyon megerősödünk egymásban, — de hát könnyű is így, kéz kézben, a sok rettegést, könnyet felejtve! Lao Tse-t olvastam neki a patak mellett egy padon; a harmadfélezer éves tanítót, ki sárga császárok alázatos könyvtárhivatalnokai volt és tekeresei közé gubózta életét; de nyolevan éves korában könyvet írt az emberhez. Nem voltak tanítványai, sem követői: de Con-Fu-Tse, a népszerű apostol eljárt hozzá magánosan s azt mondta: "Az ő tanításai magasabbak, az ő erkölcsi tisztább annál, amelyet én hiszek, vallok és hirdetek a sokaság használatára!"

"A férfi, ki megőrizte magában a nőies tulajdonságokat is, gazdag és dus, teljes és mély, mint a termékeny Birodalmi Csatorna. — A bölcs ember elköltözik arról a helyről, ahol fegyvereket mutatnak neki. — Ha kis népem volna, csak maroknyi, megtanítanám, hogy az élet egyetlen; egyszerű étkeket enne és darócban járna, — és bár a szomazád birodalomból áthallatszanék a szekerek zörgése, mégsem kíváncsi senki átal. — Megösmérheted a világot anélkül, hogy kilépnél házadból, kinéznél ablakból. — Óvakodjatok, emberek, lakásokat kibővíteni azért, mert elégedetlenek vagytok a meglévő állapotokkal. — Ha két hatalom harcra keveredik, az győz, amelyik magbánta harcias kedvét. — A bölcs elmerül Tao eredeti egyszerűségébe, elhagyja a durvaságot, szerényen és megértően néz mindent és jósa erőszakosság nélkül való, nem hirdeti azt kérkedve, nem tudákos, nem kapkod és nem ravaszodik. Mert ami nem Tao, az mulandó!"... Milyen szép King ez, — s mennyivel régiebb, mint Attila, Timurlenk, Napoleon!

Ma délután is olvastuk a patak-nál, de most hűvös az este és Péter tüzet gerjeszt a szálláson, mert hazavárjuk a gazdáját. Két kis öreg zipszerkisasszony tisztaszobája ez; kedves szoba! A régi diván, székek, ágyak letakarva, behuzva valami furesza kézimunkával, melyet maradék rongydarabokból, nyútt ruhák tarka foszlányából szabdaltak, esillagos, kockás, bogas mustrákat slingoltak össze. Az asztal lapján pappendekli, hogy ne kopjék; a szőnyeg is rongyból varrott, — a festett fászlada oldalára réges-

regi divatlapokból kivágott dá-mák ragasztva dísznek, krinolinban, legyezővel. Legszebb egy nagy kítőmött bagoly; alatta félkerek falipole, a polcon kézimunka-drapéria, egy vásott barna szoknyából való szövetre hímézve; annak pedig az ablakvilág felé eső oldala bevarrva papirosba, apróbetűs, sárgult, régi levélbe, hogy a fény ki ne szívja a színt. Vagy husz év óta nem látta senki e hárászpamut-rózsákat, nefelejéseket! — Kedves, rendez szoba! "Gyujtsdon lámpát, Péter!" — Az asztalon kirakjuk az apró ajándékokat, könyvet, kedves süteményeit, — holnap születésnapja van! A széles ablakpárkányra teavíz készíttve a tábori forralóján. Péter egész délután tanulta a köszöntőverset a pitvarban. Ő, még mindig belelehet három negyedóra, míg szabadul a kórházból, ahol segítget. Oly lassan mulik! — Beszélgetni fogom Fekete Pétert!...

V.

"Bizon, az ezredünk folyvást ütközik azóta is, hogy mi elgyöttünk!"

A tűznél guggol a bő, rogyós komiszadrágban, ormótlan bakancsa nyikorog; az egész ember tagbaszakadt, testes; kerek area most csupa ravaszdi meglegedés. Dorombol a melegen, mint a macska.

"Ahogy rám tetszett bizni, vigyáztam is én a gazdámra, mint ha csak apja vónék. Nem hiába vagyok vénebb egypár esztendővel. Amilyen szótalan kedvetlen vót odakinn, mindég is avval viccelték: amit ez a Péter eliberak, megési szó nélkül; ha Péter oda nem tenné neki, el is felejtene a menázsit. Nem is ett, csak mint a madár, — pedig ott falni kell, ha van mit... Ott is, abba a lengyel kastélyba, ahunna én a selemridikült esaptam a nagyságos asszonynak, — eleették előle a tiszturak a nagy lakoma ebédet, míg ű a korelásokat járt temetni velünk, azt a négy houvédot (mán csak a testeket), amik tán egy hete is rohadtak ott egy színbe."

Jócodik, naivkodik nekem, tüsténkedve, — ahogy tapasztalta, hogy tetszik az uraknak a paraszti beszéd. Elfordul, széles marokában tördesi a gerjesztőt fölősen már, hiszen ég; belenez, huzgálja a bajuszát.

"Hát aztat elolvastam, amit ide tetszett adni tegnap, — ahogy megirta a doktor ur a tapasztalunkat ujságba. Jól ki van írva! Csakugyan benne vagyok még én is, ahogy ezt azt mondom. 'Isz ha tudtam vóna én, hogy így szerkesztik a nagyságáék, hogy nem a hadművelet kell, csak amit humi bakák beszélnek ott egymással; 'isz ahho' én többet tudtam vóna mondani, mer' én mindenhun kőszáltam, husszal is beszéltem, míg a gazdám egygyel... Na, hanem, egyér' mán mégis szólók, ha meg nem sértem."

Kinyitja, beesukja a kályhaajtót; úgy tesz, mintha igazi zavarban volna.

"Azt a teafőző kis lábost, —

ugy van írva, hogy a szolgálja el-törte neki. Hát a lábost, — nem is törtem, hanem elmaradt tüllem valahogy, — (megmondom, kérem, ahogy van; nincs abba semmi!) az az enyém vót, tulajdonom. Mikor venni kellett, (egy vaksi eserepesnél, Orión,) nem vót nálam elég a gazdám pénze, éppen a lábostvót magaméből pótoltam. Este kellett vón elszámolni, — hát ebédután mán nincs az edénke sehol; perdü, lába kött. (Tudom is, kire gyanakodok!) Egyszóval este én azt mán fel nem irtam; mikor elvesztődött, még nem volt a doktor uré. — 'Isz nem baj, nem azér, ... csak ha el tanálja olvasni az uraságom, Celestina grófnő ömeltósága, — maj' nevet. Tizennégy esztendeje vagyok nála belső, asztali inas; még egy poharát el nem törtem!"

Elszégnyeközve hallom. Biz ezt a másolásnál én stilizálhattam így; az uram jegyzései pontosan hívek a valósághoz. Ő is majdnem neheztelt az irodalmi csinyemért; most még szegény Pétert is megbántottam, hiába, — élete, munkája ambiciójában. Ő nem tör bögréket!... Ördög vigye az irodalmat!

Megígérem neki, hogy kiírom újra, igazságot szolgáltatok neki. — Majd másra terelem a beszédet.

— Hanem nyalkán kibetrválkozott mára, Fekete Péter! Hány órára várja a menyecske?

"Tizórasi vonathoz, ha ki tetszenek engedni elejibe. — Öhöm, hát meg kell tisztelni a hitvest, pocsek is az a sörtés pófa! Az uraságnál világer' nem szabadna, ott minden harmadnap tisztálkodok! Igen, hát meg is áhitja ott a haretéren az ember a családot, hiába! Csupa magamformájut lát az ember, követem, csupa nadrágot, egye ki a fene, — köpedelem mán az a sok férfi együtt! Azt áhitja mind: csak a család! — meg hát az enyém derékszép szép asszony is, testes, nem valami hitvány, nem lehet rá semmitse mondani! Meg tetszik látni máma!... Nem én, tessék elhinni, nem néztem én a haretéren se' senkire! Azok a tetves rútén banyák, — ha, követem, ű fizetne nekem, akkor se! Hászen azelőtt se vótam én éppen parázna sose! Azér' is irtam meg haza a haretérről: az anyjának én soha, — az anyósomnak meg nem boesájtok! Mer' meggyanusított, rámbiztatta a feleségemet is. Vót ott valami kulesárné minálunk a kastélyba! — — — Nagyon megsértett engem avval, — megirtam: a siron-tul, ott megengedek, — de mig élek, soha! Rosszul eshetett neki, de nem baj! Ugyse tud olvasni!"...

Oly lassan mult az idő, uristen, még mindig csak félhét!... Mi is van avval a kulesárnéval, Fekete Péter!

"Na, kérem, hát ahogy ott jár-kél az ember azokba a diszes, feszt libériákba, oszt könnyű munkát végez, finomat eszik, kihizik! nem így nézek én ki ott-hol, ne tessék azt gondolni!... Hát a sok nőcselédnek csak szem-

betünik, — akkor oszt egyik a másikra les irigységűl. A kulesárné, — isz vót a mán ötven éves is tán; (igaz, hogy annál boldobb az asszony), — de meg olyan fél-uri; hogy jön az éhöz-zám, parasztemberhez, — hát nem igaz? — Derék, feszt nő vót, nem mondom; meg hát olyan helyt, tetszik tudni, kéz kezét mos. Hát nem vót minekünk együtt, igaz, semmi bajunk, kezire jár olyan helyt egyik eseléd a másiknak.

(Folytatjuk.)

LIA

(Folytatás a 7-ik oldalról.)

"A leányom!" "A nőm!" "A gyermekem!"

És megtévelyedve a gyötrelemben elrongyolt ruhában, dadogva, fuldokolva állott a borzalmas és óriás üszök előtt a szép Liának a férje. Mig hordták ki a lángok közül a holttesteket, a nagyszerű asszonyoknak elszenesedett, fekete testét, a Liáé nem volt fel-lelhető. És amiért oly nemes volt az asszony, oly irgalmas, oly tündériesen rejtelmes, úgy tudta mindenki, hogy az Isten már magához hívta és imádandó, szent-séges testéből a föld számára egy tenyérnyi hamut sem hagyott.

IV.

Odahaza, a fényes lakásnak se-lyemfüggönyei nem tudták elfojtani az öreg férj hörgő zokogását. Eltorzult: martirareal vergődött, fuldokolva hívta az asszonyt, a szellemét idézte, kiáltva rémesen:

— Lia! Lia!

És akkor menyilt az ajtó. Az asszony: Lia megjelent. Milyen szép volt, Istenem! Kicsi, körbenhajló ives szája oly édes, oly titokzatos... És kihevült orcáinak rózsái fölött ragyogtak a szemek, azok a fekete szemek...

Álomnak tünt. A férj nézte, megdöbbenve, elragadtatva, mint egy földöntúli boldogság vakító káprázatát. És mohó, részegen, nem mert szólni, nehogy az égi tündérség elrebbenjen; elébe térdelt, mint bálvány elé. És csak akkor, amikor érezte a térdét remegő karjai között, amikor érezte, hogy csakugyan itt áll előtte az asszony a maga boldogító valóságában, csak akkor merte mondani halkán, egészen halkán:

— Az Isten állott melletted...

— Az Isten, mondotta utána Lia és fáradtan hunyta le szemét.

V.

Másnap, amikor a párisi lapok a Bazár katasztrófájában elpusztult asszonyok névsorát közölték, egyben kiemelve, hogy B. Lia asszony csodálatos és titokzatos módon megmenekült, — a hír senkit sem lepett meg.

Aminthogy lehetetlen lett volna, és meg kellene tagadni Istent a világ fölött, ha a tündériesen áldásos Lia asszony is, a szegények és szenvedők oly odaadó, oly fanatikus jótévéje, ugyancsak irtóztató lángok közepett, borzalmas tűzhálában végezte volna üdvösséges fiatal életét.